

Суржик Ю. В.
Студент ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник
Тараненко М.Г., к.і.н., доц., ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Причини укладання Конституції Пилипа Орлика

У 1710 році в Україні було створено першу у світі конституцію. Це була офіційна угода, між новообраним гетьманом та козаками, які після поразки у Полтавській битві в 1709 році опинились в еміграції.

Вона проголошувала, які зміни планують ввести у життя Гетьманщини мазепинці після повернення з еміграції.

Враховуючи, що запорожці становили більшість українських емігрантів у Бендерах, вони й висували суттєву кількість власних вимог до тексту Конституції.

У цьому документі вони прагнули викласти той ідеал політичних устремлінь, які передові люди із запорізького війська хотіли бачити, як на Запоріжжі, так і в цілому в Україні.

Запорожці, зокрема, хотіли, щоб у конституції їм було надано широку автономію, яку гетьмани-попередники Пилипа Орлика не хотіли визнавати і постійно з нею боролися.

Найважливіші вимоги, що висувалось до гетьмана, полягали в наступному:

1. Радитися з генеральною старшиною та полковниками, щодо всіх важливих питань, особливо тих, що стосуються міжнародних відносин.

2. Ввести дорадче право на Гетьманщині, для того, щоб діяльність гетьмана була більш контрольованою.

Кожен полк мав обирати представника, який представляв би його на дорадчих зборах.

3. Старшина хотіла чітко розмежувати громадський і приватний сектор. Для того, щоб гетьман використовував у держаних справах чиновників, а не своїх особистих слуг.

4. Генеральна старшина прагнула, аби гетьман не мав доступу до державних коштів. І щоб він жив за рахунок власних маєтків, які були виділені спеціально для його посади.

5. Запорожці вимагали, щоб гетьман умовив шведського короля, у разі підписання мирного договору, добитися виводу російських військ із території України.

6. Вимагалось, щоб гетьман дав гарантію запорожцям не допускати сторонніх втручань у їхні справи.

Із цих пунктів ми бачимо, що генеральна старшина просто хотіла контролювати діяльність гетьманів, як це робила польська шляхта з королем.

«Бендерівська конституція» була спрямована проти встановлення в Україні монархічної форми правління у формі спадкового Гетьманату і передбачала створення олігархічної форми управління – влади козацької верхівки.

Ще однією вагомою причиною укладання цієї конституції було те, що козацька старшина хотіла привернути на свій бік простий люд. Як наслідок, не зважаючи на великий вплив козацької еліти в Бендерах, деякі статті, що безпосередньо зачіпали їхні інтереси, було внесено до цього документу.

Ймовірно, що інтереси нижніх верств обстоювали запорожці, більшість яких вийшла з цієї категорії населення України. Проте це не пояснює, чому в зазначених статтях

порушено такі питання, як корупція посадових осіб і безрадісне становище українських міст.

Можна припустити, що ці статті Конституції відбивали бажання їхніх авторів виправити деякі з найразючіших вад Гетьманщини навіть за рахунок власних класових інтересів.

Не виключено, що козацька верхівка цією частиною конституції хотіла ліквідувати антинародну соціальну політику, яку проводив Іван Мазепа за часи свого гетьманування.